

Právní subjektivita ES, právní povaha EU, evropské právo a trestní právo hmotné

5.10.2011 Evropské trestní právo

prof. JUDr. Jaroslav Fenyk, PhD., DSc.

Jaroslav.Fenyk@law.muni.cz

Základní pojmy

- * **Europeizace práva** – proces, v němž se v určité právní oblasti projevuje vliv evropského práva (komunitárního a unijního práva) na právní řády členských států
- * **Europeizace trestního práva**
- * **Harmonizace**
- * **Asimilace**
- * **Kooperace**
- * **Integrace**

Evropská společenství a Evropská unie

- * **Evropská společenství (ES)** – tvořila:
 - * Evropské společenství
 - * Evropské společenství pro atomovou energii
 - * **Evropské společenství uhlí a oceli (ESUO)** – založené Pařížskou smlouvou z 18. 4. 1951 – platnost smlouvy do 23. 7. 2002

Evropská společenství a Evropská unie

- * **Evropská unie (EU)** – zřízena Maastrichtskou smlouvou (Smlouvou o EU) ze dne 7. 2. 1992:
 - * nešlo o mezinárodní organizaci
 - * neměla právní subjektivitu
 - * jednalo se o svazek 3 pilířů:
 - I. pilíř – Evropská společenství – institucionální základ EU
 - II. pilíř – Společná zahraniční a bezpečnostní politika
 - **III. pilíř – Spolupráce v oblasti justice a vnitra**
- * **Evropská unie po Lisabonské smlouvě**
 - * sloučení všech pilířů **do prvního pilíře**

Evropské právo

1. **Právo Evropských společenství** (tzv. komunitární právo)
 - * Primární právo
 - * Sekundární právo
2. **Právo Evropské unie** (tzv. unijní právo)
 - * Primární právo
 - * Sekundární právo
 - * Externí smlouvy
 - * Právní zásady

Právo Evropských společenství (komunitární právo)

- * **primární právo:**

- * akty členských států, zahrnující zakládací smlouvy a smlouvy, které je mění a doplňují

- * **sekundární právo:**

- * Nařízení
- * Směrnice
- * Rozhodnutí
- * Doporučení
- * Stanovisko
- * Externí smlouva
- * Judikatura Evropského soudního dvora a Soudu první instance
- * Právní zásady

Vliv evropského práva na trestní právo členských států

* **Přímý vliv evropského práva**

- * projevuje se např. v otázkách souvisejících s problematikou padělání společné měny, boje proti praní špinavých peněz a v dalších oblastech společného zájmu

* **Nepřímý vliv evropského práva**

- * projevuje se v tom, že definice trestných činů v zákonech členských států mohou odkazovat na netrestní právní předpisy, které členské státy implementovaly na podkladě evropského práva v netrestních právních odvětvích

Právo Evropské unie (unijní právo)

- * **Primární právo** – akty členských států, zahrnující ta ustanovení Smlouvy o EU, která pouze nemění či nedoplňují základní smlouvy společenství
- * **Sekundární právo** – akty orgánů EU
- * **Externí smlouvy**
- * **Právní zásady**

Evropské právo, trestní právo a mezinárodní justiční spolupráce v trestních věcech

1. období do založení EU (do 1. 11. 1993 – vstup Smlouvy o EU v platnost)
2. období od založení EU do vstupu Amsterdamské smlouvy v platnost
3. období od vstupu Amsterdamské smlouvy do Lisabonské smlouvy
4. období od Lisabonské smlouvy

1. Období do založení EU

- * **Blok Schengenských dohod** (rušení vnitřních hraničních kontrol, volný pohyb osob, potřeba kontroly nad činností kriminálních organizací působících v rámci EU)
- * Z podnětu Evropské rady v r. 1976 vzniká **TREVI** (Terorismus, radikalismus, extremismus, mezinárodní násilí) – zpravodajské a policejní služby – výměna informací
- * **Rozhodovací praxe Evropského soudního dvora**
 - * rozhodnutí z r. 1989 ve věci tzv. Jugoslávské kukuřice – účinné, odrazující a přiměřené sankce, viz. dále

2. Období od založení EU do vstupu Amsterdamské smlouvy v platnost

- * **Smlouva o EU (Maastrichtská smlouva)** – platnost od 1. 11. 1993:
 - * cílem je rozvoj těsné spolupráce v oblasti justice a vnitra (tedy III. pilíř EU)
 - * výslovně upravila druhy právních nástrojů III. pilíře – akty Rady EU:
 - * Společné postoje
 - * Společné postupy (akce)
 - * Úmluvy
 - * Opatření k uskutečnění společného postupu
 - * Opatření k provedení úmluv
- * **Čl. K1 Smlouvy o EU** – cíle spolupráce v trestních věcech - harmonizace právních předpisů
- * Zavedení **minimálních norem** o skutkových podstatách trestných činů a trestech v oblasti organizovaného zločinu, terorismu a obchodu s drogami (čl. 31 odst. 1 písm. e) Smlouvy o EU)

Projevy prosazování trestního práva hmotného - oblasti

- * organizovaný zločin
- * terorismus
- * praní špinavých peněz
- * ochrana finančních zájmů ES, včetně padělání EURO a jiných platebních prostředků
- * projevy rasismu a xenofobie
- * obchodování s lidmi
- * obchodování s omamnými látkami
- * ohrožování a poškozování životního prostředí
- * útoky proti informačním systémům
- * korupce ve veřejném sektoru
- * ilegální přechod státních hranic a vnějších hranic EU, atd.

Konkrétní legislativní opatření EU

Oblast organizovaného zločinu

- * Akční plán boje proti organizovanému zločinu 1997 (výměna informací o způsobech páchaní trestných činů a pachatelích)
- * Společná akce 1998 (definice zločinecké organizace a odpovědnost právnických osob)
- * Druhý protokol k Úmluvě o ochraně finančních zájmů ES 1997 (definice praní špinavých peněz)
- * Společný postup 1998 (praní peněz, identifikace, vyhledávání, zmrazení, zajištění a konfiskace nástrojů a výnosů ze zločinu)

Konkrétní legislativní opatření EU

Oblast boje proti terorismu

- * Summit Evropské rady v Madridu 1995
- * Summit Evropské rady v Tampere 1999
- * návrh konkrétních protiteroristických opatření – procesní a operativní oblast – rozšíření působnosti Europolu

Konkrétní legislativní opatření EU

Oblast ochrany finančních zájmů ES

* čl. 209a Smlouvy o založení ES

„Členské státy přijmou k zamezení podvodů ohrožujících finanční zájmy Společenství stejná opatření, jaká přijímají k zamezení podvodů ohrožujících jejich vlastní finanční zájmy.

Aniž jsou dotčena ustanovení této smlouvy, členské státy koordinují svou činnost zaměřenou na ochranu finančních zájmů Společenství proti podvodům. Za tím účelem organizují s podporou Komise úzkou a pravidelnou spolupráci mezi příslušnými útvary státní správy.“

-
- * Úmluva o ochraně finančních zájmů ES 1995 (definice podvodu proti FZ ES)
 - * Protokol o ochraně finančních zájmů ES 1996 (trestnost úplatkářství)
 - * Druhý protokol o ochraně finančních zájmů ES 1997 (trestní odpovědnost právnických osob)

Corpus Juris 1997

- * návrh trestněprávního opusu
- * počítalo se zde zejména se zavedením **principu evropské (trestní) teritoriality** jako předpokladu fungování Evropské justiční oblasti ve věcech trestních

Corpus Juris 2000

- * 8 skutkových podstat trestných činů
- * zásada individuální trestní odpovědnosti (počítá však také s trestní odpovědností právnických osob)
- * zásada proporcionality
- * trestní odpovědnost vedoucího obchodní společnosti nebo osoby s pravomocí v obchodní společnosti rozhodovat nebo provádět kontrolu: vedoucí pracovník

3. Období od vstupu Amsterdamské smlouvy v platnost do Lisabonské smlouvy

- * **Amsterodamská smlouva** – platnost dne 1. 5. 1999 – významný posun v oblasti trestního práva – do III. pilíře náleží pouze policejní a justiční spolupráce v trestních věcech
- * Změny v právních nástrojích III. pilíře:
 - * Rámcová rozhodnutí
- * Založení **prostoru svobody, bezpečnosti a spravedlnosti** – cíl III. pilíře
- * **Haagský program**

Konkrétní legislativní opatření EU

Oblast boje proti organizovanému zločinu

- * Summit v Tampere 1999 (opatření proti osobám podezřelým ze spáchání trestného činu musí vést k eliminaci možnosti zneužít rozdílnosti právních úprav v jednotlivých členských státech)
- * Rámcové rozhodnutí Rady o praní peněz, identifikaci, vysledování, zmrazení, zajištění a propadnutí nástrojů trestné činnosti a výnosů z ní

Konkrétní legislativní opatření EU

Oblast boje proti terorismu

- * Akční plán EU proti terorismu 2001 (jednotná definice pojmu terorismus)
- * Společný postoj Rady o boji proti terorismu 2001 (o uplatnění zvláštních opatření v boji proti terorismu, definice osob, skupin a subjektů zapojených do teroristických organizací a definice teroristického činu)
- * Rámcové rozhodnutí Rady o boji proti terorismu 2002 (definice teroristické skupiny)

Konkrétní legislativní opatření EU

Oblast ochrany finančních zájmů ES

- * čl. 280 Smlouvy o založení ES (upřesnění definice ochrany finančních zájmů ES)
- * založení OLAF
- * boj proti padělání EURA

4. Období od Lisabonské smlouvy

- * justiční spolupráce v trestní věcech – kap. 4 LS
- * **články 82 a 83 LS**
- * trestní právo hmotné čl. 83 – způsob přijímání právních předpisů EU – pozitivní hlas všech člen. států
- * Evropský parlament A Rada zřídí **minimální pravidla pro definice trestných činů a sankcí**, zejm. v oblastech závažných trestných činů s přeshraničním rozměrem
 - * terorismus
 - * organizovaný zločin
 - * praní špinavých peněz
- * **Stockholmský program**

Oblasti zájmu LS v trestních věcech

- * terorismus
- * obchod s lidmi a sexuální vykořisťování žen a dětí
- * nedovolený obchod s drogami a zbraněmi
- * praní špinavých peněz
- * korupce
- * padělání platebních prostředků a peněz
- * počítačová kriminalita
- * organizovaný zločin

Děkuji za pozornost